

Mind, organisationsnummer 802002-7281

Remissvar angående Livsviktigt lärande – fler vägar till kunskap för att förebygga suicid (SOU 2024:66)

Sammanfattning

Regeringen tillsatte den så kallade Suicidanalysutredningen med syftet att skapa bättre förutsättningar för ett effektivt och ändamålsenligt suicidpreventivt arbete. Utgångspunkten är att ett strukturerat arbete med att utreda suicid ger möjligheter till en mer djupgående analys för att samhällets aktörer ska lära mer av suicid, och upptäcka brister i samhällets skyddsnät för att bättre kunna bedöma vilka åtgärder som behöver vidtas.

Utredningen lämnar tre övergripande förslag:

- En nationell utredningsfunktion med uppdrag att utreda och analysera suicid ur ett systemperspektiv som föreslås inrättas vid Folkhälsomyndigheten
- Att skapa bättre förutsättningar för lex Maria- och lex Sarah-utredningar genom förändringar i lagstiftning som ger större möjligheter att utbyta information samt kunskapshöjande uppdrag till Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg, IVO.
- Att genomföra en statlig satsning för att stimulera arbetet med suicidpreventiva analyser i lokal samverkan.

Mind ser i huvudsak positivt på de förslag som lämnas av utredningen. Nedan utvecklas Minds synpunkter gällande några av de förslag som presenteras i betänkandet.

Synpunkter på utredningens förslag

En nationell utredningsfunktion inrättas

Mind är positiv till utredningens förslag att inrätta en nationell utredningsfunktion på Folkhälsomyndigheten med syftet att kontinuerligt och systematiskt undersöka vad samhället kan lära av inträffade suicid.

Minds bedömning är att en nationell utredningsfunktion kan bidra till en systematik kring utredning, bättre analyser och därmed ökat lärande efter suicid. Det som är mer svårbedömt är i vilken mån den nationella utredningsfunktionen på ett effektivt sätt förmår att sprida kunskap om suicid och i vilken utsträckning denna kunskap kommer att tas om hand och leda till faktiska åtgärder utifrån de utvecklingsområden som har identifierats. Mind menar att en förutsättning för att det ska fungera är att det finns en väl utvecklad lokal samverkan. Det är också angeläget att resurser satsas för att sprida kunskap och ge stöd till implementering av insatser som har fokus på att hantera de brister som identifierats och utveckla mer ändamålsenliga arbetssätt.

Bättre förutsättningar för lex Maria- och lex Sarah-utredningar genom förändringar i lagstiftning

Mind stödjer utredningens bedömning vad gäller behovet av sekretessbrytande bestämmelser för att skapa förutsättningar att utreda suicid över myndighetsgränser.

En statlig satsning för att stimulera arbetet med suicidpreventiva analyser i lokal samverkan

Mind instämmer i att staten bör stimulera utvecklingen av suicidpreventiva analyser i lokal samverkan.

Vidare anser Mind att det bör vara obligatoriskt för regioner och kommuner att genomföra suicidpreventiva analyser i lokal samverkan. Detta är viktigt eftersom det, precis som utredningen konstaterar, finns ett behov av att bredda och förbättra det suicidpreventiva lärandet på lokal nivå. För att kunna ta hand om de lärdomar som väntas komma från den nationella utredningsfunktionen är det dessutom angeläget att

det finns en ändamålsenlig struktur på lokal nivå där regionerna i samverkan med kommuner, räddningstjänst och ideella organisationer systematiskt arbetar med att stärka det suicidpreventiva arbetet. Staten bör säkra att det finns en grundstruktur i hela landet.

Behov av ett mer likvärdigt suicidpreventiv arbete

Mind delar därmed inte den bild som presenteras av utredningen gällande att endast ett mindre anslag behövs för att stimulera det lokala arbetet.

Under punkten 5.7 “Suicidprevention har blivit en fråga för fler”, konstateras det inte finns en enskild aktör som har ett samlat ansvar för prevention vilket försvårar styrningen av området. Utredningen konstaterar att det kommunala självstyret dessutom gör att det finns stora regionala och lokala variationer i det suicidpreventiva arbetet, samtidigt som statens satsningar historiskt sett varit tillfälliga och saknat kontinuitet och långsiktighet. Det är mot den bakgrunden mycket positivt att det nu finns en tioårig nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. Utredningens förslag innebär också att det för första gången skapas förutsättningar få till en sammanhållen nationell styrning av hur samhället ska dra lärdom efter suicid.

För att den kunskap som genereras inom den nya nationella utredningsfunktionen ska nå ut behöver det som tidigare nämnts finnas en lokal struktur som kan ta hand om lärdomarna från genomförda nationella analyser och som har kapacitet att genomföra analyser i lokal samverkan. Ett flöde av information mellan de nationella, regionala och lokala nivåerna kan tänkas ge en viktig grund. Flera av de funktioner som landets kommuner på senare tid byggt för att få fart på det suicidpreventiva arbetet är idag finansierade med statliga stimulansmedel och det finns därmed en risk att arbetet raseras ifall de statliga stimulansmedlen skulle upphöra. Mot den bakgrunden menar vi att det är centralt att arbetet med att stärka upp det lokala suicidpreventiva arbetet och lärandet tydligt finansieras och att regeringen signalerar långsiktighet i detta stöd, även gällande civilsamhällets insatser.

Räddningstjänsten ansvar för suicidlarm/nödställd person behöver förtydligas

Utredningen lyfter också fram att MSB har en viktig roll för att bidra till kommunernas strategiska arbete med suicidprevention utifrån LSO. De analyser som görs i samverkan skulle till exempel kunna användas i utformningen av de kommunala handlingsprogrammen enligt LSO. Utredningen föreslår därför att MSB ska ta fram ett vägledande kunskapsstöd för detta arbete. Mind instämmer i bedömningen, men menar samtidigt att det även finns en otydlighet i MSB:s föreskrifter (MSBFS 2021:1) som bildar underlag för hur räddningstjänstorganisationerna i landets kommuner tolkar sitt uppdrag. Det faktum att "Nödställd person" inte längre är en olyckstyp bidrar till denna otydlighet. Detta bidrar till omotiverade skillnader mellan olika räddningstjänster och är på så vis ett hinder för att få till likvärdiga lokala förutsättningar för det suicidpreventiva arbetet.

Exempel på viktiga områden för lokalt arbete/samverkan

Det är exempelvis viktigt att information om kritiska aspekter aktivt återförs till de skolor där ett självmord har inträffat. I de fall att ett barn som dör i självmord haft bristande skolprestationer, att barnet mobbats och/eller att barnet inte fått berättigat stöd i skolan, eller på fritidsverksamheten bör ett lokalt förankrat suicidpreventivt arbete vara ett självklart nästa steg. Genom att förstå och lära av brister och fel kan verksamheterna stimuleras att erbjuda bättre stöd till utsatta barn. Om ett barn dör i självmord brukar det väcka starkt engagemang från verksamheter som haft kontakt med barnet. Återföringen kan stimulera till nya rutiner och ge en känsla av mening.

Det är också angeläget att identifiera moment i förloppet som skulle gå att modifiera, exempelvis en bro som en person använt att hoppa ifrån, vapen som en person tillgripit eftersom det förvarats olåst i hemmet och så vidare.

Kunskapen om att ett självmord inträffat behöver nå berörda parter där personen haft insatser, till exempel socialtjänst, BUP,

räddningstjänst, polis, för att se över och eventuellt åtgärda rutiner och processer i suicidpreventivt syfte.

Efterlevande

Vi instämmer i utredningens konstaterande att stöd till efterlevande kräver en egen satsning och att den idag till stora delar är bristfällig. Civilsamhället tar ett stort ansvar för en del av de som förlorat någon i självmord, men vi vet att det finns många som helt saknar stöd. Här behövs lokala rutiner som ger människor stöd i den kris som uppstår efter ett självmord.

Mind

Rickard Bracken

Generalsekreterare